

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Петя Иванова Илиева-Тричкова,
Институт по философия и социология, БАН
относно дисертационния труд на Мария Дионисиос Дрену на тема:
„Иновативни методи на преподаване и тяхната ефективност: социологически аспекти“,
представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в
професионално направление: 3.1 Социология, антропология и науки за културата

Обща характеристика и актуалност на дисертационния труд

Живеем във времена, в които развитието на дигитализацията, информационните технологии и иновациите е неминуемо и това е съпроводено с много ползи, но и с предизвикателства. Бързите технологични, икономически и културни промени изискват от образованието да премине отвъд традиционния модел и да се утвърди като динамична учебна среда, която развива критично мислене, креативност, сътрудничество, адаптивност и умения за учене през целия живот. В този контекст ролята на учителите за медианането на ефектите от тези процеси е ключова. Тя е още по-важна заради изключително високите образователни неравенства по различни социално-икономически характеристики, различията между образователните институции и високите нива на стратификация в различните образователни системи. На този фон значимостта и актуалността на представения за защита дисертационен труд на Мария Дрену на тема: „Иновативни методи на преподаване и тяхната ефективност: социологически аспекти“ се открояват ясно и не изискват допълнителна аргументация.

Важността на преподаването се осъзнава и извежда на преден план в страни с различна степен на развитие и на различни нива. Така например, Министерската декларация за изграждане на справедливи общества чрез образование, която е подписана през 2022 г., акцентира върху това, че висококачественото преподаване е от съществено значение за подобряването на резултатите от обучението, особено за учащите в неравностойно положение. В нея също така се подчертава необходимостта от признаване на променящите се отговорности на учителите и се настоява за разработване на политики, които да им позволят да се справят с тези предизвикателства. Осъзната е нуждата от преосмисляне на образованието и министрите поемат ангажимент за разработването на образователни системи, които да помогнат на всеки учещ да достигне своя потенциал чрез насърчаването на иновативни учебни среди и осигуряване на висококачествено преподаване, включително ефективно професионално развитие на преподавателите през цялата им кариера. Със своя дисертационен труд Мария Дрену се включва по убедителен начин в дискусиата, която заема важно място в съвременния научен и обществен контекст.

По-конкретно, предмет на изследване в дисертацията са иновативните методи на преподаване в средното образование в Гърция. В рамките на труда се цели да се

идентифицират видовете иновативни програми и методи на преподаване, най-често прилагани от учителите в средните училища, да се оцени влиянието на училищното ръководство и родителските нагласи върху приемането на тези практики и да се проучат възприятията на учителите за въздействието на тези иновации върху резултатите от обучението на учениците.

Дисертацията засяга реален проблем, а именно, че въпреки осъзнатостта на нуждата от модерни подходи за развиване на уменията на 21-ви век, които поставят в центъра ученика, тяхното прилагане в училищната практика остава ограничено поради недостатъчна подготовка на учителите, институционални бариери и липса на ресурси.

Основната теза на дисертацията, така, както я разчитам аз, е че иновативното преподаване не трябва да се разглежда просто като набор от техники, а като по-широка промяна в културата, ценностите и структурите на образованието. Тя е добре аргументирана и сама по себе си има важна научна стойност, доколкото дисертацията поставя акцент върху трансформирания потенциал на иновациите в преподаването. В същото време тя критично анализира социалните, институционалните и педагогическите предизвикателства, които трябва да бъдат преодоляни, за да се реализира този потенциал в цялата образователна система.

Анализът е разгърнат на 190 стр. във въведение и четири глави, последната от които е заключителна и включва основни изводи и препоръки и е визуализиран в 33 таблици, 30 графики и 7 фигури. В приложение е представен инструментариумът, който е ползван при изследването сред учителите, а използваната литература е изцяло на английски език и е много обширна.

Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Мария Дрену е открила пет приноса на своя дисертационен труд, които са добре аргументирани. Според мен основният принос на дисертацията се изразява в утвърждаването на иновативното преподаване като системна културна промяна и в критичния анализ на бариерите пред реализирането на неговия трансформиращ потенциал. При това към него е приложен холистичен подход, който позволява на докторантката да открие специфичните характеристики на иновативното преподаване в средното образование в Гърция.

Освен това, чрез систематично проучване в Гърция, което изследва прилагането и ефективността на иновативни методи на преподаване в средното образование с акцент върху сравнението между държавни и частни училища, дисертацията допринася за обогатяването на изследванията за влиянието на хоризонталната диференциация на средното образование (напр. Blossfeld et al., 2016; Lucas, 2001). Тази диференциация се разбира като съществуването на институционално и организационно различни учебни среди за придобиване на едно и също образователно ниво, структурирани като различни видове училища и различаващи се по учебни програми, вътрешни правила и етос, бъдещи перспективи, които предлагат на своите ученици, и престиж (Boyadjieva & Ilieva-Trichkova, 2019).

Дисертационният труд се отличава с ценен емпиричен материал, върху който се базира анализът. Проведеното от автора изследване със структурирани въпросници сред учители от системата на средното образование в Гърция събира събрани специфични измерими данни, предлагащи надеждна информация за честотата, вида и възприеманото въздействие на иновативните методи върху обучението на учениците. Комбинацията от данни от проучването и анализ на документи осигурява по-цялостно разбиране за това как иновативните практики се интегрират и възприемат в различни образователни среди. Така например, резултатите показват, че според учителите иновативните програми имат положителен ефект върху ефективността на обучението: около 80% от включените в изследването учители са съгласни или напълно съгласни, че иновативните програми оказват въздействие върху учениците (стр. 123), а малко над 88% изразяват съгласие, че тези програми значително са повишили резултатите от обучението на учениците в техните класове (стр. 125).

С приносно значение е и осветляването на значимостта на неизвестни до този момент фактори по отношение на прилагането на иновативни методи на преподаване. По-конкретно, са нюансирани и са изведени като важни нагласите на училищното ръководство и родителите към приемането на иновативни преподавателски практики от учителите в средните училища в Гърция (стр. 149). Резултатите от анализа показват, че тези нагласи оказват съществено, макар и ограничено влияние върху прилагането на иновативни методи, като същевременно се откроява значението на допълнителни фактори като ресурсното обезпечаване, възможностите за професионално обучение и мотивацията на учителите.

Важен е фокусът на образованието на възрастни и потенциално трансформацият/овластяващ ефект, който то може да има както за учителите, така и за учениците. Данните от изследването показват, че 87% от учителите са участвали поне в един семинар, посветен на иновативни програми или методи на преподаване (стр. 133–134). Макар да не е уточнено за какъв период е зададен въпросът – дали за последните 4 седмици или за последните 12 месеца, както е прието в изследванията на Евростат (напр. Изследването на образованието на възрастни и Изследването на работната сила), този резултат свидетелства за значително високи нива на участие в неформално образование сред изследваните учители.

Резултатите от изследването имат и практически приложения, насочени към подобряване на интеграцията и ефективността на иновативните методи на преподаване. Сред тях се открояват необходимостта от системно професионално развитие на учителите; осигуряването на ресурси, време и автономност за експериментирание; изграждането на култура на сътрудничество и обмен на опит; създаването на менторски програми за подкрепа при внедряване на нови практики, както и активното информиране на родителите чрез семинари и открита комуникация относно ползите от иновативните подходи и технологии.

Публикациите на докторантката са четири – две в международни и две в български издания, като те потвърждават формираните умения за научен анализ и синтез.

Авторефератът е оформен в съответствие с изискванията и отразява вярно съдържанието на дисертационния труд. В него са представени както методологическият подход – смесен, комбиниращ анализ на документи (политики, програми, отчети за изпълнение) с количествено непредставително изследване чрез анкетно проучване сред учители – така и основните резултати от анализа.

Критични бележки, препоръки и въпроси

Ще започна с някои разсъждения за методологията на проведеното изследване, които могат да се разглеждат и като насоки за бъдеща работа. Искам да обърна специално внимание на формулировката на хипотезите и на начина на тяхното верифициране. Според мен те може да се прецедират или да се ползват само изследователски въпроси. Така както са формулирани хипотезите те са много широки и не отговарят на направените изводи, които основно се отнасят до мнението на учителите и са направени само с използването на описателна статистика (по метода на групировките), които не отчитат статистически значими разлики между процентните разпределения. Освен това е редно да се отбележи, че хипотези за различия или за връзки се тестват с данни от представителни изследвания и за целта се използват специални статистически методи. Ако хипотезите са за каузалност, е препоръчително да се ползва изследване с експериментален дизайн. Например, за тестването на шестата хипотеза, която предполага каузалност – „Прилагането на иновативни методи на преподаване води до подобро участие на учениците и по-високи академични постижения“ – би следвало да се направи изследване с експериментална и контролна група с ученици в класове: в едните класове се прилагат иновативни методи, а в другите – не. След това се сравняват постиженията на класовете, за да се провери има ли статистически значими различия. За изследване на положителна връзка между прилагането на иновативни методи и академичните постижения, би било достатъчно и представително изследване. При всички положения трябва специално да се определи контекста на тестване, а след това да се направи статистическа проверка на хипотези на постиженията в двете групи. Ако различията в резултатите са статистически значимо по-високи в полза на групата, в която са ползвани тези методи, тогава може да се направи преценка, че тази хипотезата се потвърждава. В дисертационния труд обаче този извод се прави на базата на непредставително изследване на учителите, а хипотезата се тества чрез анализ по метода на групировките.

Бих искала да направя и няколко предложения относно промени в структурата на труда. Според мен средното образование, Гърция и перспективата на учителите се появяват прекалено късно в дисертацията. Бих препоръчала при публикуване тези аспекти да бъдат изведени още в началото – дори да се включат в заглавието, в целта, в задачите, хипотезите. Липсва обосновка защо е избран случаят на гръцкото средно

образование, както и кратко описание на неговите характеристики. Някои данни за тях присъстват в отделни части на текста, но не са обединени на едно място. Освен това смятам, че би било по-коректно анализът на документи да бъде представен заедно с резултатите от количественото изследване.

Както споменах по-горе в становището си, дисертационният труд отчита изключително важно измерение от хоризонталната диференциация в средното образование, каквото е статусът (частно или държавно училище). Но мойт въпрос е защо именно върху това измерение на хоризонталната диференциация на средното образование се фокусира докторантката? Защо, например, не са изследвани други нейни измерения, каквито са различните видове институции, техният престиж, мястото на обучение или ориентацията на програмата?

Оценявайки високо приносите на докторантката и отчитайки актуалността на дисертационния труд и значимостта на представените в него резултати, ще си позволя да дам няколко насоки за обогатяването на анализите на иновативните методи на преподаване и тяхната ефективност. Това са насоки, които ако докторантката сметне за релевантни, може да използва в бъдещите си проучвания по темата. На първо място, мисля, че би било добре да се вземат под внимание различни измерения на хоризонталната диференциация и да се направи опит да се обясни тяхното влияние върху използването на иновативни методи на преподаване и тяхната ефективност. На второ място, бих препоръчала да се направят сравнения с други страни и с други нива на образование. Освен това ми се струва важно да се използват и обективни данни при изследване на ефективността при използването на иновативните методи върху обучението на учениците (например административни данни за оценките на учениците в съответните училища). Би било полезно също така да се проведат изследвания – дори с помощта на полу-структурирани интервюта – с представители на училищните ръководства и с родителите, които да отчитат техните реални нагласи към използването на иновативни методи в преподаването.

Заклучение

Като вземам предвид несъмнените научни постижения на докторантката, важността на изследвания проблем и обстойното му представяне в дисертацията, изразявам своята категорична положителна оценка и препоръчвам на уважаемото научно жури да гласува единодушно за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Социология“, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата на Мария Дионисиос Дрену.

21.08.2025 г.
София

Подпис:
доц. д-р Петя Илиева-Тричкова

OPINION

from Assoc. Prof. Dr. Petya Ilieva-Trichkova, Institute of Philosophy and Sociology, BAS
concerning the PhD dissertation of Maria Dionysios Drenou,
titled “Innovative Teaching Methods and Their Effectiveness”
submitted for the award of the educational and scientific degree of “Doctor” in the
doctoral program “Sociology”, professional field 3.1. Sociology, Anthropology and
Culture Sciences

General characteristics and relevance of the PhD thesis

We live in times when the development of digitalization, information technologies and innovation is inevitable, bringing with it many benefits but also challenges. Rapid technological, economic, and cultural changes require education to move beyond the traditional model and establish itself as a dynamic learning environment that develops critical thinking, creativity, collaboration, adaptability, and lifelong learning skills. In this context, the teachers have a key role in mediating the effects of these processes. This role is even more important because of the extremely high educational inequalities across different socio-economic characteristics, the differences between educational institutions, and the high levels of stratification in different educational systems. Against this background, the significance and relevance of Maria Drenou's dissertation on “Innovative teaching methods and their effectiveness: sociological aspects” are clear and require no further argumentation.

The importance of teaching is recognized and highlighted in countries at different stages of development and at different levels. For example, the Ministerial Declaration on Building Equitable Societies through Education, signed in 2022, emphasizes that high-quality teaching is essential for improving learning outcomes, especially for disadvantaged learners. It also highlights the need to recognize the changing responsibilities of teachers and calls for the development of policies that enable them to meet these challenges. The need to rethink education is recognized, and ministers are committed to developing education systems that help every learner reach their potential by promoting innovative learning environments and providing high-quality teaching, including effective professional development for teachers throughout their careers. With her dissertation, Maria Drenou convincingly joins this discussion, which occupies an important place in the contemporary scientific and social context.

More specifically, the main subject in the dissertation are the innovative teaching methods in secondary education in Greece. The aim of the study is to identify the types of innovative programs and teaching methods most commonly used by teachers in secondary schools, to assess the influence of the school leadership and parental attitudes on the acceptance of these practices, and to examine teachers' perceptions of the impact of these innovations on student learning outcomes.

The dissertation addresses a real problem, namely that despite awareness of the need for modern approaches to developing 21st-century skills that place the student at the center, their application in school practice remains limited due to insufficient teacher training, institutional barriers, and lack of resources.

The main thesis of the dissertation, as I understand it, is that innovative teaching should not be viewed simply as a set of techniques, but as a broader change in the culture, values, and structures of education. It is well-argued and has important scientific value in itself, insofar as the dissertation emphasizes the transformative potential of innovation in teaching. At the same time, it critically analyzes the social, institutional, and pedagogical challenges that must be overcome in order to realize this potential throughout the entire education system.

The analysis is presented on 190 pages in an introduction and four chapters, the last of which is conclusive and includes key findings and recommendations, and is visualized in 33 tables, 30 graphs, and 7 figures. The appendix presents the questionnaire used in the survey among teachers, and the literature used is entirely in English and very extensive.

Scientific and applied contributions of the dissertation

Maria Drenou has highlighted five contributions of her dissertation, which are well argued. In my opinion, the main contribution of the dissertation is the affirmation of innovative teaching as a systemic cultural change and the critical analysis of the barriers to the realization of its transformative potential. In addition, a holistic approach is applied, which allows the doctoral student to highlight the specific characteristics of innovative teaching in secondary education in Greece.

Furthermore, through systematic research in Greece, which examines the implementation and effectiveness of innovative teaching methods in secondary education with a focus on the comparison between public and private schools, the dissertation contributes to the enrichment of research on the impact of horizontal differentiation in secondary education (e.g., Blossfeld et al., 2016; Lucas, 2001). This differentiation is understood as the existence of institutionally and organisationally different learning environments for acquiring the same educational level, structured as different types of schools and differing in terms of curricula, internal rules and ethos, future prospects they offer their students, and prestige (Boyadjieva & Ilieva-Trichkova, 2019).

The dissertation stands out with valuable empirical material on which the analysis is based. The author's research, conducted using a structured questionnaire among teachers in the Greek secondary education system, collects specific measurable data that provides reliable information on the frequency, type, and perceived impact of innovative methods on student learning. The combination of survey data and document analysis provides a more comprehensive understanding of how innovative practices are integrated and perceived in different educational environments. For example, the results show that, according to teachers, innovative programs have a positive effect on learning effectiveness: about 80% of the teachers included in the survey agree or strongly agree that innovative programs have an

impact on students (p. 123), and just over 88% report agreement that these programs have significantly improved the learning outcomes of students in their classes (p. 125).

Another important contribution is the highlighting of the significance of previously unknown factors in relation to the application of innovative teaching methods. More specifically, the school leadership and parental attitudes toward the adoption of innovative teaching practices by teachers in secondary schools in Greece are nuanced and highlighted as important (p. 149). The results of the analysis show that these attitudes have a considerable, albeit limited, influence on the implementation of innovative methods, while highlighting the importance of additional factors such as resource provision, professional training opportunities, and teacher motivation.

The focus of adult education and the potentially transformative/empowering effect it can have on both teachers and students is important. The survey data show that 87% of teachers have participated in at least one seminar on innovative programs or teaching methods (pp. 133–134). Although it is not specified for what period the question was asked—whether for the last 4 weeks or for the previous 12 months preceding the survey, as is customary in Eurostat surveys (e.g., the Adult Education Survey and the Labor Force Survey), this result indicates considerably high levels of participation in non-formal education among the teachers surveyed.

The results of the study also have practical applications aimed at improving the integration and effectiveness of innovative teaching methods. Among them are the need for systematic professional development of teachers; providing resources, time, and autonomy for experimentation; building a culture of cooperation and exchange of experience; creating mentoring programs to support the implementation of new practices; and actively informing parents through seminars and open communication about the benefits of innovative approaches and technologies.

The doctoral student has four publications – two in international and two in Bulgarian editions, which confirm her skills in scientific analysis and synthesis.

The long abstract is developed in accordance with the requirements and accurately reflects the content of the dissertation. It presents both the methodological approach—a mixed approach combining document analysis (policies, programs, implementation reports) with a quantitatively non-representative survey of teachers—and the main results of the analysis.

Critical remarks, recommendations, and questions

I will begin with some reflections on the methodology of the study, which can also be considered as guidelines for future work. I would like to draw particular attention to the formulation of hypotheses and the way they are verified. In my opinion, they can be refined or only research questions can be used. As formulated, the hypotheses are very broad and do not correspond to the conclusions drawn, which mainly refer to the opinions of teachers and are made only using descriptive statistics (by tabulations), which do not take into account

statistically significant differences between percentage distributions. Furthermore, it should be noted that hypotheses about differences or relationships are tested with data from representative studies, using special statistical methods. If the hypotheses are about causality, it is advisable to use a study with an experimental design. For example, to test the sixth hypothesis, which assumes causality – “The application of innovative teaching methods leads to improved student participation and higher academic achievement” – a study should be conducted with an experimental and control group of students in classes: innovative methods are applied in some classes, but not in others. The achievements of the classes are then compared to check whether there are statistically significant differences. To investigate the positive relationship between the application of innovative methods and academic achievement, a representative study would suffice. In any case, the testing context must be specifically defined, and then a statistical test of the hypotheses of achievement in the two groups must be performed. If the differences in results are statistically significantly higher in favor of the group in which these methods were used, then it can be concluded that this hypothesis is confirmed. In the dissertation, however, this conclusion is based on a non-representative study of teachers, and the hypothesis is tested using descriptive statistics (tabulations).

I would also like to make a few suggestions regarding changes to the structure of the dissertation work. In my opinion, secondary education, Greece, and the perspective of teachers appear too late in the dissertation. I would recommend that these aspects be highlighted at the beginning—even included in the title, objectives, tasks, and hypotheses. There is no justification for why the case of Greek secondary education was chosen, nor is there a brief description of its characteristics. Some data about them are present in separate parts of the text, but are not combined in one place. In addition, I believe that it would be more appropriate for the analysis of documents to be presented together with the results of the quantitative survey.

As I mentioned above in my opinion, the dissertation takes into account an extremely important dimension of horizontal differentiation in secondary education, namely status (private or public school). But my question is why does the doctoral student focus on this particular dimension of horizontal differentiation in secondary education? Why, for example, are other dimensions not examined, such as the different types of institutions, their prestige, the location of the school, or the programme orientation?

Highly appreciating the contributions of the doctoral student and taking into account the relevance of the dissertation and the significance of the results presented in it, I would like to offer a few guidelines for enriching the analysis of innovative teaching methods and their effectiveness. These are guidelines that, if the doctoral student considers them relevant, she can use in her future research on the topic. First, I think it would be good to take into account different dimensions of horizontal differentiation and try to explain their impact on the use of innovative teaching methods and their effectiveness. Secondly, I would recommend making comparisons with other countries and other levels of education. Furthermore, I think it is important to use objective data when researching the effectiveness of innovative teaching

methods on student learning (e.g., administrative data on student grades in the respective schools). It would also be useful to conduct further research—even with the help of semi-structured interviews—with school leaders and parents to assess their real attitudes toward the use of innovative teaching methods.

Conclusion

Taking into account the doctoral student's undoubted scientific achievements, the importance of the research problem and its comprehensive presentation in the dissertation, I express my unequivocal positive assessment and recommend that the distinguished scientific jury to vote unanimously to award the educational and scientific degree of “Doctor” in the doctoral program “Sociology,” professional field 3.1. Sociology, Anthropology, and Culture Sciences to Maria Dionysios Drenou.

21.08.2025
Sofia

Signature:
Assoc. Prof. Dr. Petya Ilieva-Trichkova